

МЕТОДОЛОШКА И ТЕОРИЈСКА СХВАТАЊА О ОРГАНИЗОВАНОМ КРИМИНАЛУ

(Синиша Р. Достић, Драган Танчић, Петар Танчић,
Организовани криминал теоријски и методолошки приступ,
Институт за српску културу Приштина – Лепосавић,
Лепосавић, 2019, 405 страна)

Уводни део

Коаутори су у наведеној научној монографији, на научној основи, објаснили суштинске одн. парадигматске поставке о методолошким и теоријским схватањима организованог криминала, као специфичних друштвених, правних и политичких појава и реалитета, како у друштвеној стварности, тако и у научном фонду. Намера аутора, иако на први поглед изгледа једноставна, је у основи вишезначајна. Пре свега, у досадашњем научном фонду када се разматрала ова проблематика у научном фонду, истој се прилазило, с једне стране, само да се само применом дескрипције објасне теоријска и делом и емпиријска сазнања о организованом криминалу, а с друге стране, у научном фонду када се разматрао организовани криминал, изостала је методолошка основа изучавања ових појава и процеса. Коаутори су на правилан и оригиналан начин уочили ту „празнину“ и исту „надоместили“ - „попунили“ кроз први део монографије, где су на систематски, хируршки прецизан начин те недостатке отклонили. Тиме су фактички и изазвали очекивану реакцију читалаца, као и слушаца овог предмета на многим факултетима где се предаје као посебан предмет „Организовани криминал“, како у Београду, тако и у Босни и Херцеговини, и др.

Садржај монографије

У првој глави, под насловом „Наука и научна истраживања“ коаутори су објаснили основна схватања о научним сазнањима и научној теорији, основне поставке о научним истраживањима, чиниоцима дефинисања друштвених и политиколошких истраживања, парадигмама друштвених и политичких

наука, доказивању и оповргавању у научним истраживањима, специфичностима односа теорије, методологије и истраживања у друштвеним и политичким наукама. У делу рада одн. у другој глави, под насловом „Методологија и методе“ дата су сазнања о методологији као науци о методама научног сазнања, научном методу, техникама, поступцима и инструментима у методологији, исказу, ставу, суду и закључку, хипотезама, индикторима. Трећом главом под насловом „Концептуализација у друштвеним и политиколошким истраживањима“ објашњено је како се врши избор истраживачког проблема и његова артикулација, како се открива тема истраживања као део концептуализације, пројектни задатак као део концептуализације, идејна скица као део концептуализације, однос концептуализације и пројектовања друштвених и политиколошких истраживања, однос концептуализације према предистраживању, однос концептуализације према интерпретацији и практиковању резултата истраживања и могући модел концептуализације друштвеног и политиколошког истраживања. У четвртој глави под насловом „Концептуализација и типски предмет истраживања“ објашњено је како концептуализација као процес и систем замишља предмет и истраживање, и то по моделу типског предмета истраживања и по моделу процеса истраживања, како концептуализација као предмет истраживања се истражује по моделима: истинитог мишљења, типског предмета, процеса истраживања и по моделима доказивања и оповргавања. У петој глави „Реконцептуализација у друштвеним и политиколошким истраживањима“ дата су научна схватања о теоријским, емпиријским и методолошким основама реконцептуализације, класификација реконцептуализације, процедурама реконцептуализације, о реконцептуализацији по оцени података, излагању резултата и реконцептуализацији, реконцептуализацији као критици теорије, метатеорије и методологије, метаметодологије или као процесу њиховог развоја и стварања. У шестој глави су на научној основи дефинисани појмови безбедности, основни теоријски приступи безбедности, и неконвенционални и конвенционални субјекти безбедности. Седмом главом објашњен је историјски развој и дефинисање појма организованог криминала, генерално узев, као и на простору Републике Србије, битне карактеристике организованог криминала: друштвене корене организованог криминала, облици испољавања организованог криминала на националном нивоу и испољавања прекограничног организованог криминала, почев од ирегуларних миграција, кријумчарења људи, трговине људи, кријумчарења опојних дрога, кријумчарења оружја, муниције и протехничких средстава, кријумчарење радиоактивног материјала кријумчарење високоакцизних роба, кријумчарења украдених моторних возила, кријумчарење културних добара, кријумчарење ретких биљних и животињских врста, фалсификовања у функцији прекограничног организованог криминала, фалсификовање исправа, фалсификовање новца и платних картица.

У деветој глави под насловом „Савремени систем супротстављања организованом криминалу у Републици Србији“ објашњени су легислативни и институционални елементи савременог система супротстављања организованом криминалу у свету и у Републици Србији; облици друштвеног реаговања у оквиру савременог система супротстављања организованом криминалу у Републици Србији и то превентивне и репресивне мере, заштита и реинтеграција жртава појединих облика организованог криминала, субјекти савременог система супротстављања организованом криминалу у Републици Србији и државни и друштвени субјекти и међународни субјекти у области правосуђа и међународне полицијске организације од Интерпола, Еуропола, Центар за провођење закона у југоисточној Европи (SELEC), Фронтекс.

Критичко разматрање

Као што је општепознато, како у науци или методологијама друштвених и природних наука, одабир теме рада је иницијална тешкоћа, један од најзначајних фактора код израде научних радова. Наиме, правилан избор теме осигурава успех читавог рада, како неког научног чланка, тако и монографија, уџбеника, и слично. Тема истраживања ове монографије је тако дефинисана да се истом истиче суштина и основна садржина датог предмета истраживања, као и парадигма методолошког и теоријског приступа. Кроз тему се уочава да су коаутори прецизно утврдили научне области и научне дисциплине и које садржаје ће да истражују, како у области методологије, политикологије, права и безбедности. Наведени исказ је неспоран, обзиром да су коаутори на правилан начин утврдили научне области и дисциплине, прецизно и систематски, на научној основи одредили садржаје, да тема није ни преширока нити преуска и да су истражени сви битни односи и везе и утицаји између две или више појава једног или више процеса. Веома је значајно напоменути да су коаутори испунили и један фундаменталан научни захтев, а то је, да је сама тема изузетно друштвено и научно значајна и оправдана. Научно сазнање је, као што је општепознато, пре свега систематско сазнање а што се види и из ове монографије. Код цитиране монографије нема несређеног, непотпуног објашњења нити произвољних, нездружених хипотетичких исказа, нити ставова, нити судова, ненаучног карактера. Монографија представља уређен, повезан, свеобухватан, скуп научних чињеница, мноштво искуствених генерализација, научних закона и научних теорија, која је заснована на битним научним принципима, правилима и процедурама. Почетне поставке, тезе у овој монографији се односе на науку, научна сазнања, методологију и метод генерално, а с друге стране, и посебно у вези схватања о основама методологије организованог криминала. Коаутори с пуним оправдањем наглашавају да наука представља најегзактнију,

и најистинитију духовну творевину којом се открива стварност онакве каква је, а да научна сазнање до којих свака наука долази, нису вечита, напротив, њихови домети, исходишта су релативни и потпадају под стална преиспитивања. Резултат преиспитивања су стална допуњавања датих сазнања и стицање новостечених научних сазнања, чиме се фактички нека сазнања која су до тада сматрана истинитим и тачним показују као нетачна и делимично или потпуно елеминишу из науке. Посебан допринос у овој монографији се односи на чињеницу истицања да је методологија наука о методама научног сазнања, да она проучава метод научног сазнања, развија методска логичка начела, настоји да систематизује и оцени истраживачку праксу одређене науке, да методологија као наука има свој предмет и своје методе, те се она јавља и као теорија и као предмет теорије, те имамо методологију науке и њене мета-методологије, а то су општа мета-методологија, општа методологија; постоје групе сродних наука и њихова методологија и мета-методологија, као што су друштвене науке, методологија друштвених наука и мета-методологија друштвених наука или политичких, правних и безбедносних наука или методологија организованог криминала и друге научне дисциплине и њихове методологије. Посебан научни значај представљају схватања о концептуализацији и реконцептуализацији методологије организованог криминала, почев од артикулације проблема, откривања теме, израда нацрта научне замисли, пројекта, пројектовања, и др.

Са теорјског аспекта о појави и појму организованог криминала, коаутори су на систематичан начин представили и на научној основи објаснили генезу настанка и развоја ове појаве, њене друштвене корене, узроке и последице ове појаве. На научној основи, у складу са правилима научног дефинисања, дефинисали су појам организованог криминала, његове манифестације, сличности и разлике и специфичне везе и односе са другим облицима друштвене стварности. Приликом дефинисања овог појма коаутори су користили страну и домаћу научну литературу одн. научно-теоријски и методолошки фонд, као и страна законодавства, али и законодавство Републике Србије. Аутори си описали и објаснили битна својства организованог криминала, организованих криминалних група као носиоца организованог криминала у свету, на западном Балкану, а с посебним нагласком на организоване криминалне групе у Републици Србији. Са успехом су на научној основи објаснили и облике испољавања организованог криминала на националном нивоу. Посебно су објаснили и више облика испољавања прекограничног организованог криминала, почев од ирегуларних миграција, кријумчарења људи, трговину људима, кријумчарења опојних дрога, кријумчарење оружја, муниције и пиротехничких средстава и др. Коаутори су обрадили и систем супротстављања организованом криминалу, како у свету, тако и у Републици

Србији. У овој монографији употребљена су научна сазнања из области метаметодологије и методологије друштвених, политичких и правних наука, као и специјална методологија организованог криминала, што обухвата примену метода посебних наука и општенаучних и посебних научних метода, техника и инструмената. Ова монографија припада корпусу методолошких, политичких, правних и безбедносних наука и научних дисциплина. Богат и разноврстан научни фонд, број страна, број фуснота (преко 500 фуснота) показују интрадисциплинарност и интердисциплинарност овог научног дела.

Закључак

Организовани криминал као појава и реалитет је присутан, како у прошлости, тако и у савременим друштвеним и другим условима. То је појава и процес која фактчки угрожава све субјекте, како у глобалном, тако и у националном контексту. За ову појаву и реалитет је карактеристична изразита процесуалност, експанзија, висок степен организованости и повезаности у глобалним и националним оквирима. Супростављање овој „хидри“ изискује многе ресурсе, снаге и средства, како на националним нивоима, тако и на глобалном нивоу. Организовани криминал неспорно представља изузетно сложenu и опасну претњу човечанству у укупности, савременој заједници и свим државама, без обзира на просторну димензију. Опште је познато да су прве организоване криминалне групе постојале још у средњем веку, када су организоване криминалне банде нападале велике градове, како би временом прерасле из локалних у националне, и из националних у међународне оквице. У том контексту, мора се имати у виду чињеница да организовани криминал, као друштвено девијантана појава и процес, има изузетну снагу да искористи све повољне услове за свој развој и утицаје, како у легалним друштвеним структурама, али и у другим структурама (политичким, економским, банкарским, и др.) те да се вешто прилагођава конкретној ситуацији, али не само у оквиру једне државе, него и на међународном плану. Из тих разлога је неопходно познавати његове теоријске и емпиријске основе а посебно методологију изучавања ове појаве. Једино са научно заснованим сазнањима, из области теорије, методологије и методике организованог криминала, уз максималну финансијску подршку заједнице – држава, могуће је знањем, искуством и праксом сузбити у битној мери ову појаву. Неспорно је, на основу анализе праксе у многим државама, учити да се организовани криминал не манифестује у свим земљама у истом облику. Пример је НР Кина или сада нпр. Република Србија, у којој је уведено ванредно стање ради заштите живота и здравља људи због корона вируса марта 2020 године, да је стопа организованог криминала драстично опала. На крају, морамо истаћи, да је тема у потпуности, у складу са насловом рада, научно обрађена

по свим битним чиниоцима, прецизно, систематично, са јасним стилем и језиком, лако је читљива, коју могу сви да разумеју, од обичног човека до студената и интелектуалаца. Монографија је очито намењена пре свега студентима друштвених наука, а посебно студентима из области безбедности, али и обичном човеку. Њен друштвени и научни допринос је огроман, јер монографија представља конгломерат најсавременијих сазнања из области метаметодологије и методологије друштвених наука и методологије организованог криминала и научних сазнања из научних области: права, политикологије, безбедности, криминалистике.

Др Бојан Н. Шево*

---

* Научни сарадник Института за српску културу Приштина – Лепосавић из Лепосавића.